

Motion om att omöjliggöra för möjliggörare av brottslig verksamhet att verka i staden

Motion av Jan Jönsson (L)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

I en motion väckt i kommunfullmäktige föreslår Jan Jönsson (L) att staden tar fram en styrande handlingsplan för hur samtliga nämnder och bolag ska arbeta för att upptäcka och förhindra så kallade möjliggörare av brottslighet inom stadens verksamhet. Vidare föreslås att staden ska genomföra utbildningar för att öka stadens anställdas kunskap om möjliggörare samt att staden ska sammanställa arbetssätt och rutiner för att upptäcka och förebygga möjliggörare med syfte att dela detta med andra kommuner. Slutligen föreslås i motionen att staden ska utreda i vilken omfattning möjliggörare idag verkar inom stadens verksamheter.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret framhåller att motverkande av systemhotande brottslighet är en angelägen och högt prioriterad fråga i staden och att det redan pågår en rad aktiviteter inom området med fokus på att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrott och otillåten påverkan.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag delar i hög grad Jan Jönssons uppfattning om problematiken. På myndigheter runtom i landet har infiltration av organiserad brottslighet förekommit. Detta kan ske på olika sätt: antingen genom att myndighetsanställda frivilligt bistår kriminella, exempelvis av ekonomiska skäl, familjeband eller romantiska relationer, eller genom att de utsätts för manipulation och hot.

Det är självklart helt oacceptabelt och något som hela samhället måste ta på största allvar.

När det gäller Stockholms stad anser jag att vi har en god medvetenhet om riskerna med välfärdsbrott och den potentiella infiltreringen av kriminella i våra verksamheter. Staden bedriver ett aktivt arbete på flera fronter för att förhindra otillbörlig påverkan. Bland annat erbjuds stadens anställda kompetensutveckling genom utbildningar och erfarenhetsutbyte. Vi har tydliga rutiner för att rapportera incidenter, såsom hot och våld mot anställda och visselblåsarfunktion för att anonymt rapportera oegentligheter.

Vidare arbetar staden med delegationsordningar och riktlinjer för att minska risken för utsatthet vid beslutsfattande. På så sätt säkerställs att medarbetare inte har ensam insyn och ansvar. Internkontroller och sårbarhetsanalyser genomförs också regelbundet. Dessutom är väl genomförda rekryteringsprocesser ett hinder för individer som aktivt försöker infiltrera verksamheterna.

Därutöver har vi inlett ett fördjupat samarbete med polisen där en polis från bedrägerisektion är stationerad på Stockholms stadshus och fungerar som en länk för alla frågor som rör välfärdsbrottlighet.

För fler detaljer i hur staden arbetar med detta hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande. Kanske är det så att Sveriges kommuner, regioner och statliga myndigheter behöver än fler verktyg för att hantera riskerna med infiltration från kriminella, det är i så fall något som behöver tas fram av staten. I Stockholm strävar vi efter att ligga i framkant av vad som är möjligt inom dagens lagstiftning. Vi delar förstås gärna med oss av det vi kan vad gäller arbetssätt och rutiner till andra kommuner men i grunden måste även denna typ av stöd vara ett statligt ansvar.

Bilaga

Motion om att omöjliggöra för möjliggörare av brottslig verksamhet att verka i staden, dnr KS 2024/542-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att i huvudsak bifalla motionen
2. Att därutöver anföra följande

Det är väldigt positivt att en stor del av vad vi efterfrågar i motionen redan pågår i någon form inom staden. Kriminella möjliggörare är en viktig tillgång för den

organiserade brottsligheten och det offentliga behöver upptäcka och förhindra dessa i sina verksamheter. Eftersom en stor del av den kriminella ekonomin är kopplad till just olika former av välfärdsbrottslighet och upphandlingar ser vi särskilt positivt på det arbete som görs inom ramen för projektet Samordnad tillsyn - för att förebygga, upptäcka och hantera brott.

Vi saknar dock det helhetsgrepp som behövs för att omöjliggöra för möjliggörare av brottslig verksamhet att verka i staden. I föredragande borgarråds svar på motionen hänvisas det till olika pågående – var för sig mycket bra – styrdokument och projekt. Som framkommer av BRÅs rapport om möjliggörare så är detta förekommande inom både privat och offentlig sektor. Det har även förekommit flertalet rapporter i media om olika former av kriminell infiltration eller påverkan i en mängd olika verksamheter – från polis och rättsväsende till socialtjänst och HVB.

Med anledning av detta anser vi fortsatt att staden dels behöver göra en omfattande genomlysning av sina verksamheter för att utreda omfattningen av möjliggörare inom staden, samt sammanställa en enhetlig handlingsplan för att fortsatt upptäcka och motverka dessa. Eftersom mycket positivt arbete redan pågår kan en sådan handlingsplan med fördel utgå från relevanta delar från redan existerande styrdokument.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 2 april 2025

Anders Österberg
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Jan Jönsson (L) har väckt en motion om att omöjliggöra för möjliggörare att verka i staden i kommunfullmäktige. av Motionären refererar till rapporten *Möjliggörare för kriminella nätverk* av Brottsförebyggande rådet som undersökt fenomenet möjliggörare och hur dessa hjälper kriminella aktörer. Motionären menar att möjliggörare förekommer i offentlig och privat verksamhet genom att individer hjälper kriminella frivilligt för egen ekonomisk vinning, eller på grund av manipulation och/eller hot. Att möjliggörare genom mutor, hot och otillåten påverkan tillskansar sig fördelar kan enligt motionären inte accepteras och kommunen bör vara en väsentlig del i att förhindra möjliggörare i stadens verksamheter.

Vidare lyfter motionären att det brottsförebyggande arbetet behöver ske på bred front. För att komma åt kriminella nätverk måste samhället arbeta gemensamt genom att försvåra för de grovt kriminella som ingår i nätverk.

Mot bakgrund av detta förslår motionären följande:

1. Att staden tar fram styrande handlingsplan för hur samtliga nämnder och bolag ska arbeta för att upptäcka och förhindra möjliggörare inom den kommunala verksamheten.
2. Att genomföra utbildningar för anställda i staden för att öka kunskapen kring möjliggörare
3. Att fungerande arbetssätt och rutiner för att upptäcka och förebygga möjliggörare sammanställs i syfte att kunna delas med andra kommuner.
4. Att utreda i vilken omfattning möjliggörare idag verkar i stadens verksamheter.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Att motverka systemhotande brottslighet är en angelägen och prioriterad fråga inom Stockholms stad. Ett av de prioriterade samverkansområdena mellan staden och polisen är just *systemhotande brottslighet* där samverkan är särskilt påkallad på såväl lokal som central nivå. Brottslighet riktad mot välfärdssystemen är systemhotande då både resursfördelning och myndighetsutövning påverkas. Välfärdsbrott innebär ett felaktigt utnyttjande av skattemedel, vilket riskerar att hota legitimiteten för både välfärden och det offentliga. Långsiktigt är välfärdsbrott ett hot mot demokratin och riskerar även att leda till att tillit och förtroende för samhällsinstitutioner undergrävs.

Det kan handla om arbetslivskriminalitet eller otillåten påverkan, exempelvis mot enskilda personer eller desinformationskampanjer mot socialtjänsten, och även om bedrägerier mot utbetalande myndigheter och kommuner, exempelvis ekonomiskt bistånd och föreningsbidrag. Inom ramen för detta område pågår en rad kompetenshöjande insatser som utbildning och erfarenhetsutbyte, kontroller (arbetsplatsinspektioner), tillsyn samt förbättrat kravställande och rutiner.

Stadsledningskontoret är enig motionären om vikten av utbildning för att öka kunskapen hos stadens medarbetare. Staden tar för närvarande fram en utbildning om välfärdsbrott som riktar sig till samtliga av stadens medarbetare och som bland annat behandlar otillåten påverkan och möjliggörare. Utöver denna utbildning finns många utbildningsinsatser för stadens medarbetare. En del utbildningar vänder sig till samtliga medarbetare medan andra är yrkesspecifika. Exempel på ytterligare utbildningar som finns inom området är informationssäkerhet, arbetsmiljöutbildning samt kompetensbaserad rekrytering.

Staden arbetar förebyggande för att minska risken att medarbetare kan komma att utnyttjas. Ur ett arbetsgivarperspektiv är fokus på att medarbetarna ska kunna utföra sitt arbete tryggt och säkert. Det innebär att uppdrag ska vara tydliga och att det ska finnas förutsättningar till att utföra arbetet. Det systematiska arbetsmiljöarbetet, rutiner och arbetssätt är av stor vikt och dessa görs kända för medarbetare både vid introduktion och i löpande dialoger vid bland annat arbetsplatsträffar och medarbetarsamtal. I detta sammanhang fyller även stadens visuellblåarsystem en viktig funktion. Vidare är stadens rutiner för incidentrapportering av tillbud och olycksfall, exempelvis hot och våld, viktigt.

Delegationsordning och anvisningars utformning ska bidra till att minska risker för utsatthet i exempelvis handläggning och beslutsfattande, i syfte att minska sårbarheten där inte en medarbetare bör ha ensam insyn och ansvar. Internkontroller och arbetet med risk- och sårbarhetsanalys är också verktyg i att säkra en trygg och säker arbetsplats.

Vidare lyfter motionären att det brottsförebyggande arbetet behöver ske på bred front, från det rent polisiära arbetet och socialtjänstens insatser för att stabilisera skolgången för barn i riskzon till ett aktivt arbete för att förhindra och upptäcka möjliggörare. Stadsledningskontoret delar motionärens bild av att det brottsförebyggande arbetet behöver ske brett inom samtliga preventionsnivåer. *Stockholms stads trygghetsprogram 2024-2027* sätter ramarna för stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Programmet anger tydligt att trygghet och brottsförebyggande arbete är ett ansvar som samtliga nämnder och bolagsstyrelser utifrån sina respektive ansvarsområden ska vara delaktiga i för att minska antalet brott och öka tryggheten. Stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete inrymmer ett fokus på både social och situationell prevention.

Ett ytterligare exempel på hur staden arbetar är projektet *Samordnad tillsyn - för att förebygga, upptäcka och hantera brott* som bedrivs på stadsledningskontoret i samverkan med berörda förvaltningar. Arbetet har bedrivits sedan april 2023 och det har synliggjort att möjliggörare för ekonomisk kriminalitet och organiserad brottslighet berör flera av stadens verksamheter och arbetar på en rad olika sätt, exempelvis genom avtal och kontrakt med staden i form av upphandling, tillstånd, arrenden och tomträtter eller genom att som fastighetsägare hyra ut lokaler och lägenheter. För närvarande pågår ett arbete med att sammanställa projektets arbetssätt och lärdomar.

Motionären lyfter vidare förslag om att staden tar fram en styrande handlingsplan för hur nämnder och bolag ska arbeta för att upptäcka och förhindra möjliggörare inom den kommunala verksamheten. Det pågår ett arbete med framtagande av en stadsövergripande vägledning inom området otillåten påverkan som riktar sig till stadens samtliga medarbetare. Otillåten påverkan och möjliggörare är nationellt uppmärksammade frågor och det pågår rad nationella initiativ och utredningar. Regeringen har bland annat givit Statskontoret och Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att stödja arbetet mot otillåten påverkan i den offentliga förvaltningen och ta fram och sprida stödmaterial som kan användas för att förebygga och hantera otillåten påverkan. Statskontoret och Brå har inhämtat synpunkter från staden. Staden tillsammans med andra kommuner har bland annat lämnat synpunkter om vikten av vägledning och förtydliganden av frågor av arbetsrättslig karaktär såsom bakgrundskontroller vid rekrytering, ändamålsenliga tillvägagångssätt vid upptäckt av otillåten påverkan under anställning och effektivt agerande av otillåten påverkan på sociala medier. Staden följer Statskontorets och Brås arbete som väntas delredovisas till Regeringskansliet 31 december 2024 och slutredovisas 31 maj 2026.

Sammanfattningsvis vill stadsledningskontoret framhålla att arbete mot systemhotande brottslighet är en angelägen och högt prioriterad fråga i staden. Otillåten påverkan genom hot, våld, trakasserier och infiltration måste motverkas och det är av yttersta vikt att skydda de grundläggande principer som en välfungerande förvaltning bygger på. För att upprätthålla ett högt förtroende för den offentliga förvaltningen och välfärdssystemen måste medborgarna lita på att verksamheterna bedrivs på ett korrekt sätt, och på att offentliga medel inte används på felaktiga grunder. Mot bakgrund av detta pågår således en rad aktiviteter inom området med fokus på att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrott och otillåten påverkan.